

АНАЛІЗ СТАНУ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СЛІДЧИХ У ЗВО ЗІ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ

ANALYSIS OF THE STATE OF FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE INVESTIGATORS IN HEI WITH SPECIFIC EDUCATION CONDITIONS

Стаття присвячена вивченню сучасного стану формування професійної компетентності майбутніх слідчих в умовах закладу вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

У статті виокремлено внутрішні (біологічні та психологічні), зовнішні (соціальні) чинники, які впливають на процес формування професійної компетентності майбутніх слідчих.

Обґрунтована необхідність нормативно-правового регулювання фахової підготовки слідчих, що є гарантією якості підготовки та дотримання їх прав та свобод при здійсненні професійної діяльності. Проаналізовано деякі сучасні нормативно-правові акти, які регламентують підготовку поліцейських.

Виокремлено особливості професійної підготовки майбутніх слідчих: поєднання фізичного, інтелектуального та морального розвитку особистості майбутніх поліцейських; орієнтація курсантів на дотримання норм моралі та врахування вимог професійної етики та деонтології; навчання з посиленою військовою підготовкою, пріоритетність дотримання дисципліни та спеціального внутрішнього розпорядку; необхідність формування глибоких психологічних та комунікативних знань. Вказані особливості обумовлюють необхідність їх врахування при запровадженні трирівневої моделі підготовки поліцейських. Визначено умови, які впливають на ефективність формування професійної компетентності майбутніх слідчих: процес психологічної адаптації курсантів до специфічних, воєнізованих умов навчання та супроводження їхнього «входження» в професію слідчого; організація освітнього процесу та навчально-методичне забезпечення навчання у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

При розгляді першої умови детально проаналізовано зміст трьох етапів адаптації курсантів як до навчання у ЗВО, так і до майбутньої професійної діяльності слідчого. Виділено проблемні питання кожного з етапів. Розгляд другої умови передбачав аналіз навчально-методичного забезпечення, теоретичної та практичної підготовки курсантів у контексті формування їхньої професійної компетентності.

На підставі проведеного аналізу було встановлено, що підготовка кадрів для слідчих підрозділів Національної поліції України вимагає побудови і удосконалення освітнього процесу з урахуванням положень компетентнісного підходу, що сприятиме підвищенню якості підготовки слідчих.

Ключові слова: професійна компетентність, слідчий, професійна підготовка,

освітній процес, заклад вищої освіти зі специфічними умовами навчання, курсанти.

The article is devoted to studying the current state of formation of professional competence of the future.

The article contains separate internal (biological and psychological), external (social) factors that influence the process of forming the professional competence of future investigators.

The necessity of normative-legal regulation of professional preparation of investigators is justified, which is a guarantee of quality of preparation and observance of their rights and freedoms during professional activity. Some modern legal acts regulating the preparation of police are analyzed.

Specific features of professional preparation of future investigators: Combination of physical, intellectual and moral development of personality of future police officers; orientation of cadets on observance of norms of morality and taking into account requirements of professional ethics and deontology; training with enhanced military training, priority of discipline and special internal order; necessity of forming deep psychological and communicative knowledge. These features make it necessary to take into account them when introducing a three-level model of police training.

The conditions that influence the effectiveness of the formation of professional competence of future investigators are defined: The process of psychological adaptation of cadets to specific, military conditions of study and support of their "entry" into the profession of the investigator; the organization of educational process and educational and methodical support of training in higher education institutions with specific conditions of study.

When considering the first condition, the content of three stages of adaptation of cadets both to study in the HEI and to the future professional activity of the investigator is analyzed in detail. The problem issues of each stage are highlighted. Consideration of the second condition included analysis of educational and methodical support, theoretical and practical training of cadets in the context of formation of their professional competence.

On the basis of the analysis, it was determined that training of personnel for investigation units of the National Police of Ukraine requires the construction and improvement of the educational process taking into account the provisions of the competent approach, which will help to improve the quality of investigative preparation.

Key words: professional competence, investigative, professional training, educational process, higher education with specific conditions of study, cadets.

УДК [356.35:378.6] (043.3)
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/56.2.28>

Скляр О.С.,
ст. викладач кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки Харківського національного університету внутрішніх справ

У Національній доктрині розвитку освіти України одним із головних завдань визначено необхідність формування самостійної, самодостатньої та конкурентоспроможної особистості, здатної до активного включення у професійну діяльність,

адаптування до потреб і вимог сучасного ринку праці, та подальшого професійного самовдосконалення. Під час навчання у закладах вищої освіти необхідно створити умови для набуття поліцейськими професійної компетентності як основи

професіоналізму, відповідальності як ключової особистісної характеристики у поєднанні з іншими професійно важливими якостями, фахівця, який здатний виконувати професійні завдання у складних реаліях військового часу. Вирішити поставлене завдання можливо на підставі аналізу стану професійної підготовки майбутніх слідчих у ЗВО зі специфічними умовами навчання та її подальшого удосконалення.

Аналіз сучасних досліджень і публікацій.

У процесі фахової підготовки відбувається формування системи знань, розвиток вмінь та навичок обраної професії; поглиблюється інтерес до майбутньої професії, відбувається удосконалення професійно важливих якостей, необхідних у діяльності слідчого; складається система професійних планів, настанов і професійної спрямованості особистості в цілому.

Різним аспектам професійної підготовки слідчих присвячені дослідження таких вчених як: О. Олексєєва, Д. Берназ, О. Бандурка, В. Барко, О. Землянська, А. Іщенко, А. Марченко, Н. Мілорадова, І. Клименко, О. Садченко, О. Цільмак, В. Черней, Д. Швец, М. Яблоков, Г. Яворська та інші.

Фахова підготовка є першим і найважливішим етапом оволодіння професією. На процес формування професійної компетентності курсантів у закладі вищої освіти зі специфічними умовами навчання впливають внутрішні та зовнішні, соціальні чинники. Внутрішні чинники поділяють на біологічні (пов'язані із станом здоров'я, темпераментом, природними задатками тощо) та психологічні (особливості нервової системи, особистісні характеристики та якості характеру, протікання станів, психічних процесів, мотивація та ін.); вони впливають на оволодіння знаннями та ефективність навчальної і у подальшому – професійної діяльності. Зовнішні, соціальні чинники пов'язані із організацією професійної підготовки у ЗВО зі специфічними умовами навчання, характером відносин та взаємодії суб'єктів освітнього процесу, використанням сучасних методів та засобів навчання, матеріально-технічним оснащенням, що впливає на ефективність реалізації підготовки майбутніх слідчих до професійної діяльності.

Мета статті – проаналізувати стан формування професійної компетентності майбутніх слідчих під час навчання у закладі вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

Виклад основного змісту. Формування професійної компетентності майбутніх слідчих передбачає врахування особливостей їхньої професійної діяльності, яка характеризується підвищеним рівнем соціальної відповідальності, потребує від фахівця якісних і різнобічних теоретичних знань (загально правових, юридичних, психологічних, соціологічних та ін.), вмінь застосовувати їх на практиці, наявності соціально корисних

настанов, стійких моральних цінностей та орієнтирів, розвинутих психологічних навичок взаємодії з суб'єктами професійної діяльності (керівництвом, колегами, представниками різних підрозділів) та з суб'єктами, на яких поширюються його повноваження (потерпілими, свідками, підозрюваними та ін.). Отже, тільки розвинута, нормативно врегульована система фахової підготовки слідчих може забезпечити ефективність формування професійної компетентності слідчих.

Необхідність нормативно-правового регулювання фахової підготовки слідчих обумовлено низкою причин.

По-перше, це сприятиме забезпеченню розробки і запровадженню єдиного стандарту та уніфікованих вимог до освітньої підготовки слідчих кадрів в Україні, відповідність такої підготовки законодавчо визначеним критеріям. *По-друге*, норми права забезпечують реалізацію прав і свобод слідчих на етапі фахової підготовки та при подальшому освітньому процесі, наприклад, у процесі стажування. *По-третє*, надають можливість моніторингу якості фахової та післядипломної освіти та з'ясовувати новітні тенденції, які необхідно впроваджувати у підготовку слідчих. *По-четверте*, саме за допомогою правових норм відбувається юридичне оформлення технічних норм, які регламентують порядок використання зброї та спеціальних засобів. У результаті ці норми набувають техніко-юридичного і нормативно-правового характеру. *По-п'яте*, саме чітке визначення техніко-юридичних норм спрямовано на забезпечення безпеки слідчого під час професійної діяльності, а також безпеки інших осіб при здійсненні слідчих дій.

Отже, нормативно-правове регулювання фахової підготовки слідчих у контексті формування їхньої професійної компетентності є гарантією якості підготовки та дотримання їх прав та свобод. Розглянемо деякі сучасні нормативно-правові акти, які регламентують реформування підготовки поліцейських.

У Концепції запровадження трирівневої моделі підготовки поліцейських, що затверджена Наказом МВС від 29 січня 2018 року № 51 [1] визначено принципи реалізації вказаної моделі: відкритості та прозорості; безперервності; прагматичності та конкретності; інтелектуалізації; єдиного підходу до розроблення освітніх програм на компетентнісній основі та їх сумісності з міжнародними класифікаціями і стандартами освіти; забезпечення незалежної та об'єктивної оцінки набутої кваліфікації; забезпечення зворотного зв'язку між суб'єктами освітнього процесу. Проте змістове наповнення та реалізація в освітньому процесі ЗВО вказаних принципів у тексті документу не конкретизовані.

Відповідно до положень вказаної Концепції запроваджується трирівнева модель підготовки кадрів для Національної поліції України, а саме:

базовий рівень професійної освіти, який передбачає 6-місячний термін проходження первинної професійної підготовки. У разі успішного його опанування поліцейським присвоюється кваліфікація «кваліфікований робітник», після чого вони повертаються до органів поліції, з яких були направлені на навчання;

початковий та бакалаврський рівні вищої освіти. Поліцейські, які виявили бажання продовжити навчання, мають схильність до роботи та відповідні показники за напрямом поліцейської діяльності, можуть бути рекомендовані для подальшого навчання у ЗВО МВС з урахуванням наявного рівня освіти: поліцейські, які мають базову середню освіту, здобуватимуть освітньо-професійний рівень молодшого бакалавра (або бакалавра); поліцейські, які мають вищу освіту, проходять перепідготовку (спеціалізацію) для потреб Національної поліції України;

магістерський рівень вищої освіти. Поліцейські, які мають освітній рівень освіти «бакалавр» і відпрацювали на відповідних посадах не менше двох років, з метою подальшого просування по службі можуть бути рекомендовані для вступу до ЗВО МВС для здобуття освітнього ступеня «магістр».

Представлена модель, на нашу думку, є занадто узагальненою, і не враховує особливості професійної підготовки поліцейських для різних підрозділів, зокрема, для підрозділів слідства.

Професійна підготовка слідчих має певні особливості, які визначають засади та специфіку здобуття вищої освіти майбутніми фахівцями слідчих підрозділів. Ці особливості полягають у:

поєднанні фізичного, інтелектуального та морального розвитку особистості майбутніх поліцейських. Саме у процесі поліцейської діяльності проявляється необхідність володіння не тільки фундаментальними знаннями в обраній галузі та навичками їх практичного застосування, а й, досконалою фізичною та бойовою підготовкою. З урахуванням цього, у ході освітньої діяльності необхідно здійснювати пошук сучасних та ефективних засобів і методів фізичної підготовки, що дозволять удосконалити та підвищити рухову активність курсантів, їхню стійкість до складних умов діяльності, зміцненню здоров'я, підтримці професійної працездатності [2]. При цьому, інтелектуальний розвиток майбутнього слідчого повинен охоплювати низку аспектів, які стосуються різних сфер професійної діяльності.

У контексті нашого дослідження, обґрунтованою є позиція з О. Пасько, яка, виокремила вміння, які обумовлюють готовність слідчого до професійної діяльності та об'єднала їх у такі групи: а) правова готовність (вміння дотримуватись норм чинного законодавства, визначати межу правомірної та неправомірної поведінки, застосовувати нормативно-правові акти під час досудового

розслідування тощо); б) профілактична готовність (вміння здійснювати правове виховання під час досудового розслідування, виявляти та попереджувати прояви правового нігілізму серед громадян, попереджувати рецидив злочинів тощо); в) розшукова готовність (охоплює вміння перевіряти вже отримані докази, проводити негласні слідчі (розшукові) дії, виявляти злочини, що готуються тощо); г) криміналістична готовність (поєднує вміння виявляти сліди злочину візуальним, фізичним та хімічним способом, детально описати в протоколі знайдений слід, бути спостережливим під час огляду тіла трупу, використовувати ультрафіолетові, інфрачервоні та рентгенівські промені, здійснювати підготовчі дії до проведення обшуку та інші); д) дослідницька (вміння досліджувати докази матеріалів кримінального провадження, обирати вірний тактичний прийом, будувати криміналістичні версії тощо); е) економічна готовність, яка передбачає вміння урізноманітнювати форми розслідування кримінальних справ, обирати шляхи підвищення ефективності своєї праці, вдосконалювати процесуальні дії з точки зору економності та раціональності тощо; є) засвідчувальна готовність (вміння складати фототаблиці та схеми місця вчинення злочину, фіксувати результати освідування в протоколі слідчих дій, фіксувати у протоколі допиту усі обставини у належній послідовності та ін.); ж) технологічна готовність, яка передбачає вміння використовувати сукупність методів, процесів і матеріалів під час виконання професійних обов'язків, визначати вірно та однозначно прийоми вирішення поставлених завдань, підбирати ефективні засоби, способи, методи, прийоми досудового розслідування та ін. [3]. Дослідниця також виокремлює педагогічну, наукову, управлінську, координаційну, психологічну, фізичну, гносеологічну, креативну, інноваційну та інші види готовності, які у своїй сукупності, на її думку, визначають широту та багатоаспектність фахової підготовки курсантів як майбутніх слідчих;

– *орієнтації курсантів на дотримання норм моралі та врахування вимог професійної етики та деонтології.* Такий підхід набуває актуальності у зв'язку із переорієнтацією функцій та завдань органів Національної поліції із каральних в сервісні, діяльність яких передусім спрямована на забезпечення і захист прав громадян, дотримання їхніх законних інтересів, а не на реалізацію каральної та репресивної функцій. Саме реалізація сервісної спрямованості поліції обумовлює формування нової моделі підготовки фахівця-слідчого, який володіє комплексом підходів та навичок щодо допомоги, сприяння та обслуговування населення;

– *навчання з посиленою військовою підготовкою,* яке, окрім фізичної підготовки, передбачає також і вогневу підготовку. Погоджуємося із фахів-

цями, що гарантією збереження життя і здоров'я поліцейського при вогневому контакті зі злочинцем є швидкість і вміння поводження зі зброєю. Це означає, що особливостями, які необхідно врахувати при підготовці працівників поліції будь-яких підрозділів, є: вміння стріляти на випередження, без ретельного прицілювання, за обмежений час; вміння стріляти на коротких і надкоротких дистанціях; вміння стріляти в русі, зі зміною позицій і через укриття; вміння стріляти на фоні відвертаючих увагу фізичних і психологічних факторів; вміння стріляти в умовах обмеженої видимості [4, с. 560]. У цьому контексті вогнева підготовка є одним із важливіших напрямів формування професійної компетентності майбутніх слідчих;

– *пріоритетності дотримання дисципліни та спеціального внутрішнього розпорядку*, що виражається в особливих воєнізованих умовах проживання, спілкування з дотриманням субординації, харчування, побуту курсантів, необхідності періодичних чергувань тощо;

– *необхідності формування глибоких психологічних та комунікативних знань*, спрямованих на побудову відносин із різними суб'єктами професійної діяльності, вміння вирішувати конфлікти та продуктивно виходити із конфліктних ситуацій.

Вказані особливості професійної підготовки майбутніх слідчих обумовлюють необхідність їх врахування при запровадженні трирівневої моделі підготовки поліцейських. Проте слід погодитися з аргументацією щодо посилення практичної підготовки поліцейських всіх спеціалізацій, яка, можливо, не була досконалою за попередньої системи підготовки кадрів для органів внутрішніх справ, але вона має здійснюватися повноцінно і комплексно, і не обмежуватися базовою нетривалою підготовкою.

Виокремлені особливості закладають підвалини удосконалення нормативно-правової бази у сфері фахової підготовки та формування професійної компетентності слідчих кадрів. На практиці підготовка фахівців для підрозділів слідства здійснюється у системі закладів вищої освіти України, зокрема, які відносяться до системи МВС України.

У системі МВС підготовку майбутніх слідчих здійснюють кілька спеціальних закладів вищої освіти, а саме: Національна академія внутрішніх справ (м. Київ), Харківський національний університет внутрішніх справ (м. Харків, тимчасово дислокуються у м. Вінниця, м. Кам'янець-Подільський), Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ (м. Дніпро), Львівський державний університет внутрішніх справ (м. Львів), Одеський державний університет внутрішніх справ (м. Одеса), Донецький державний університет внутрішніх справ (тимчасово у м. Кропивницький), Луганський державний університет внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка (тимчасово у м. Івано-Франківськ).

Аналіз сучасного стану підготовки майбутніх слідчих у ЗВО зі специфічними умовами навчання дозволив виокремити 2 групи умов, які впливають на ефективність формування їхньої професійної компетентності:

1) процес психологічної адаптації курсантів до специфічних, воєнізованих умов навчання та супроводження їхнього «входження» в професію слідчого;

2) організація освітнього процесу та навчально-методичне забезпечення навчання у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

Перша умова пов'язана з необхідністю вирішення питань психологічної адаптації курсантів на різних етапах навчання у ЗВО МВС України.

Перший етап адаптації – *прийняття курсантом нових умов навчання, оцінка власного професійного потенціалу* (1 курс). На даному етапі виявлено такі проблеми, що знижують ефективність процесу адаптації курсантів (майбутніх слідчих) до умов професійно-освітнього середовища ЗВО: а) недостатність інформації про умови навчання у закладах вищої освіти МВС України та особливості саме обраної спеціалізації (слідчий) на етапі проведення профорієнтаційної роботи; б) необґрунтований вибір методів виховної роботи та психологічного впливу на курсантів-першокурсників офіцерами курсової ланки та кураторами груп у зв'язку із недостатністю знань про їхні індивідуально-психологічні особливості; в) відсутність ґрунтового підходу до вибору кураторів навчальних груп, саме для курсантів перших курсів навчання. Оскільки саме куратор часто забезпечує психологічну підтримку при виникненні проблем з навчанням, поведінкою та труднощами, пов'язаними із особливостями несення служби; г) недостатнє використання психологічних технологій, спрямованих на командоутворення та створення позитивного психологічного клімату в колективах курсантів; підвищення рівня їхньої стресостійкості, мотивації до навчання та особистої відповідальності; д) недостатній рівень психологічних та педагогічних знань та умінь здійснювати відповідну роботу у курсових офіцерів, кураторів та викладачів закладів вищої освіти, що негативно позначається на адаптаційному навантаженні [5]. Наслідком невіршення вказаних проблем на даному етапі може стати зниження (або зникнення) мотивації до навчання та подальшого здобуття професії слідчого.

Другий етап адаптації – *набуття професійних знань, вмінь та навичок* (2–3 курс). Саме на цьому етапі закладається фундамент професійної компетентності майбутнього слідчого.

Зміст та особливості обраної професії стають більш чіткими та реальними через реалізацію прикладного характеру навчання: збільшення кількості правових дисциплін («Конституційне

право», «Адміністративне право і процес», «Адміністративна діяльність поліції», «Трудове право», «Цивільне право», «Цивільний процес», «Конституційно-правові засади державності України», «Судові та правоохоронні органи України», «Фінансове право», «Міжнародне право» та ін.) та професійно орієнтованих («Кримінальне право», «Кримінальний процес», «Кримінологія», «Криміналістика», «Оперативно-розшукова діяльність» та ін.). Підвищує навчальну і професійну мотивацію проходження курсантами ознайомчої та навчальної практик після другого та третього року навчання, що сприяє формуванню і закріпленню образу майбутньої професії слідчого.

Саме на цьому етапі через теоретичне та прикладне навчання, особливості виховання та несення служби в умовах освітньо-професійного середовища ЗВО закладається фундамент професійної компетентності слідчого. Її подальший розвиток вимагає від науково-педагогічних працівників комплексного та творчого підходу до організації наукової роботи курсантів, проведення навчальних занять, організації практик та стажування на посаді. Можливими наслідками неврахування особливостей цього етапу є нечіткість розуміння курсантами професійних вимог; зниження професійної мотивації та особистої відповідальності; відсутність бачення подальшої професійної перспективи.

Третій етап адаптації – *усвідомлення та закріплення готовності до професійної діяльності* (4 курс, завершення навчання). Цей етап характеризується наявністю достатньо високого рівня підготовки майбутніх слідчих до професійної діяльності та розвитку професійної компетентності.

Проблемні питання цього етапу адаптації у контексті розвитку професійної компетентності слідчих пов'язані з: виникненням страхів подальшого професійного майбутнього, оскільки за період навчання закріпилася роль «курсант» та сформувалися певні соціальні зв'язки та відносини, що призвели до виникнення усталеної поведінки у знайомих ситуаціях; як свідчать дослідження Т. Вайди, А. Черкашина, В. Доценко [6, с. 170], після проходження стажування на посаді у деяких курсантів можливе виникнення переоцінки власних сил та набутого фахового досвіду, певне самозаспокоєння, що може призводити до уповільнення розвитку професійної компетентності як фахівця; недостатність психологічної підготовки випускника до самостійного професійного життя, особистої відповідальності за її результати може викликати труднощі у освоєнні нової соціальної та професійної ролі – «слідчий»; відсутність досвіду самостійного здійснення професійної діяльності після закінчення навчання у профільному ЗВО може викликати сумніви щодо достатності набутих знань, а також щодо можливостей успішної професійної самореалізації.

Можливість вирішення вказаних проблем на етапі завершення навчання у ЗВО пов'язана, на нашу думку, з посиленням практичної спрямованості у вивченні професійно орієнтованих дисциплін, надання курсантам самостійності при вирішенні практичних завдань та ситуацій, залучення до практичного і самостійного здійснення окремих слідчих дій та ін., що складає основу їх професійної компетентності як слідчих.

Друга група умов, які впливають на ефективність формування професійної компетентності майбутніх слідчих, пов'язана із організацією освітнього процесу та його навчально-методичним забезпеченням.

За результатами аналізу навчально-методичного забезпечення освітнього процесу у контексті формування професійної компетентності майбутніх слідчих було виявлено певні проблемні питання, а саме:

1. Теоретична підготовка майбутніх слідчих у більшості випадків забезпечена навчально-методичними матеріалами, підручниками, навчальними посібниками з навчальних дисциплін; вітчизняними та закордонними фахових періодичними виданнями; освітніми інтернет-ресурсами. Доступ до навчальних та наукових джерел інформації здійснюється як безпосередньо, так і через: електронний каталог, електронну бібліотеку, репозитарій, архів фахових видань, базу даних «Навчально-методичні матеріали».

Але, не зважаючи на наявність значної кількості наукової і навчально-методичної літератури, її зміст в цілому, узагальнено розкриває нормативні, загальноправові та процесуальні питання, пов'язані із професійною діяльністю слідчого. Тобто навчальний матеріал має здебільшого інформативний, а не прикладний характер, орієнтований на накопичення знань, а не на їх застосування, як передбачено положеннями компетентнісного підходу.

2. *Практична складова* підготовки курсантів для підрозділів слідства має такі проблемні моменти:

– навчальний матеріал переобтяжений нормативно-теоретичним змістом;

– недостатність практичної складової у проведенні аудиторних занять. Як зазначають фахівці у галузі слідства [7, с. 163], важливим завданням навчання курсантів є формування навичок професійного (криміналістичного) мислення. Автор зазначає, що на лекційних заняттях має бути здійснено теоретичний аналіз сутності окремих прийомів криміналістичного мислення. Вивчення кожної окремої теми повинно супроводжуватися розв'язанням відповідних практичних завдань з криміналістики. Проте, натеper має місце скорочення аудиторних занять із фахових дисциплін. Наприклад, у 2014–2015 навчальному році курсанти (май-

бутні слідчі) третього курсу Харківського національного університету внутрішніх справ вивчали криміналістику в обсязі 190 аудиторних годин (90 годин – лекції, 100 годин – практичні заняття), то у 2019–2020 навчальному році передбачено лише 100 годин (30 годин – лекції, 70 годин – практичні заняття). Тобто, обсяг аудиторного викладання навчальної дисципліни було зменшено майже вдвічі. Це загальна тенденція, яка має місце і при викладанні інших дисциплін професійного спрямування. Нажаль, це не сприяє формуванню професійної компетентності майбутніх слідчих [8];

– проведення практичних занять з фахових дисциплін не завжди має практично-прикладний характер і передбачає включення курсантів у активну і самостійну діяльність, виконання слідчо-криміналістичних дій, вирішення певних навчальних задач, ситуацій тощо;

– неузгодженість вимог до проходження курсантами різних видів практик з боку ЗВО зі специфічними умовами навчання та практичних підрозділів, що знижує їх дидактичний ефект;

– зниження ролі інституту наставництва при закріпленні курсантів у практичних підрозділах за молодими працівниками, які закінчили ЗВО на кілька років раніше і ще не мають значного практичного досвіду [5];

– потребують уточнення і корекції критерії, відповідно до яких слід оцінювати роботу курсанта під час практики.

При визначенні ефективності формування професійної компетентності майбутніх слідчих в освітньому процесі ЗВО важливе значення має адекватна оцінка навчальних досягнень курсантів, зокрема під час державної атестації. Як відомо, одним із найсуттєвіших показників компетентності є здатність та вміння самостійно вирішувати професійні завдання на основі здобутих знань. Під час державної атестації часто відбувається «зміщення» у бік перевірки рівня знань курсантів, а не вмінь їх застосовувати.

Особливістю професійної діяльності слідчого є те, що чинний Кримінальний процесуальний кодекс України покладає проведення комплексу специфічних слідчих (розшукових) дій, у тому числі й негласних, на слідчого. Це означає, що підготовка вказаних фахівців повинна мати цільову спеціалізацію, яка має бути відображена як у змісті навчальних дисциплін, так і бути врахована при проведенні державної атестації.

Отже, потребує удосконалення процедура проведення державної атестації майбутніх слідчих, оскільки натепер результати її проведення не

дають можливості оцінити рівень сформованості їхньої професійної компетентності.

Висновки. Аналіз сучасного стану формування професійної компетентності майбутніх слідчих під час навчання у закладі вищої освіти МВС, свідчить, що поряд із позитивними тенденціями у професійній підготовці вказаних фахівців має місце низка проблемних питань, які потребують вирішення. Підготовка кадрів для слідчих підрозділів Національної поліції України вимагає побудови і удосконалення освітнього процесу з урахуванням положень компетентнісного підходу, що сприятиме підвищенню якості підготовки слідчих.

Перспективним напрямком подальших досліджень запровадження положень компетентнісного підходу в освітній процес закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про затвердження Концепції запровадження трирівневої моделі підготовки поліцейських : наказ МВС від 29 січня 2018 р. № 51. URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MVS815.html (дата звернення 22.01.2023).
2. Бринза І. В. Особливості переживання професійної кризи у осіб з різними типами емоційності : автореф. дис. ...канд. психол. наук: 19.00.01. Київ, 2000. 16 с.
3. Пасько О. Вміння, які детермінують готовність слідчого до професійної діяльності. *Jurnalul juridic național: teorie și practică*. 2014. Iunie. С. 219–225. URL : <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2014/3/41.pdf> (дата звернення 20.02.2023).
4. Мельник О.М., Чабаненко Ю.С. Удосконалення методики проведення практичних занять з дисципліни «Вогнева підготовка» у майбутніх працівників правоохоронних органів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 4/2021. С. 559–562. URL : http://www.lsej.org.ua/4_2021/140.pdf (дата звернення 20.02.2023).
5. Мілорадова Н. Е. Психологічні основи професіогенезу слідчих : монографія. Харків : ФОРМ Боровін О.В., 2018. 496 с.
6. Вайда Т. С., Черкашин А. І., Доценко В. В. Основи виховання працівників ОВС : практич. посіб. Харків : Харківський університет внутрішніх справ, 2014. 318 с.
7. Юсупов В. Сучасні напрями розвитку криміналістики в Україні / *Підприємство, господарство і право*, 3/2018. С. 163–166. URL : <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/3/32.pdf> (дата звернення 22.02.2023).
8. Степанюк Р. Л., Лапта С. П. Щодо вдосконалення криміналістичної підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України : зб. наук. статей і тез доповідей на наук.-практич. конф. до 100-річчя підготовки охоронців правопорядку. (м. Харків, 25 лист. 2017 р.). Харків : ХНУВС, 2017. С. 271–272.